

Finansdepartementet

Statskontorets rapport En form för kollektivt beslutsfattande – En kartläggning och prövning av nämndmyndigheter (2024:11)

Er beteckning Fi2024/01367

Kriminalvårdens remissvar avser Statskontorets förslag att göra om strukturen för de 24 övervakningsnämnderna. Övriga delar av Statskontorets rapport omfattas inte av yttrandet.

Kriminalvården vill inledningsvis framföra att det är positivt om övervakningsnämndernas organisering kan bli föremål för en större översyn. Det är emellertid - utifrån myndighetens perspektiv - angeläget att det vid en vidare utredning av organisering även övervägs om nämnderna i framtiden helt ska avskaffas, och om de uppgifter som i nuläget utförs av nämnderna skulle kunna utföras av Kriminalvården och domstolarna.

Kriminalvårdskommittén föreslog i betänkandet Framtidens kriminalvård (SOU 2005:54) bland annat att den tidigare Kriminalvårdsnämnden och övervakningsnämnderna skulle avskaffas. Kriminalvården tillstyrkte detta i sitt remissvar och vidhåller fortfarande samma ståndpunkt. Kriminalvårdsnämnden avskaffades 2011, men övervakningsnämnderna finns kvar. En del av övervakningsnämndernas uppgifter har dock efter hand överförts till Kriminalvården. Övervakningsnämndernas återstående uppgifter gäller beslut om upphävande av verkställighet utanför anstalt, upphävande av utslussningsåtgärder och förverkande av villkorlig medgiven frihet samt omhändertagande i anslutning till detta. Övervakningsnämnderna överprövar också vissa beslut av Kriminalvården när det gäller övervakning, bland annat om att ställa någon under övervakning, meddela särskilda föreskrifter och utdela varning, samt vissa frågor rörande passtillstånd för den som avtjänar fängelse eller står under övervakning.

Vid införandet av fängelselagen (2010:610) och häkteslagen (2010:611) framhöll regeringen att nämnderna är domstolsliknande och att ärenden hanteras av nämnderna innebär en snabb och rättssäker prövning av frågor om misskötsamhet som är fristående från Kriminalvården.¹ Det finns dock, enligt Kriminalvården, inte längre några vägande skäl för att ha kvar beslutsfattande hos övervakningsnämnderna. Beslut som i nuläget fattas av nämnderna bör i regel kunna fattas av Kriminalvården eller domstol. Kriminalvården vill i sammanhanget också framhålla att det finns flera pågående offentliga utredningar och nyligen lämnade utredningsförslag² där övervakningsnämnderna föreslås tillföras nya uppgifter eftersom det i nuläget inte finns några

¹ Se prop. 2009/10:135 s. 102.

² Se SOU 2024:48.

andra alternativ. Det är därför angeläget att i närtid utreda övervakningsnämndernas organisation och att i samband med detta verka för ett avskaffande av nämnderna.

Utifrån de aspekter som myndigheten har att beakta lämnar Kriminalvården därutöver följande synpunkter på de överväganden om övervakningsnämndernas organisering som Statskontoret gjort i aktuell rapport.

Flytta övervakningsnämndernas uppgifter till tingsrätt

Fördelen med att flytta samtliga övervakningsnämnders uppgifter till tingsrätterna är att tingsrätterna har juridisk kompetens och beslutsfattande som huvuduppgift. De domare som idag är ordförande i övervakningsnämnderna skulle kunna fortsätta fatta beslut som en del av tingsrätternas verksamhet. Dessutom avlastas frivården som idag har ett stort administrativt ansvar. En flytt av beslutsfattande till tingsrätterna skulle också kunna leda till en mer enhetlig praxis eftersom tingsrätterna redan hanterar en mängd rättsliga beslut och har en fast struktur för rättslig bedömning. Vid en sådan ordning kan dock tingsrätterna behöva förstärkas med administrativ personal och nya rutiner för att hantera den nya volymen ärenden. För att helt överföra verksamheten till tingsrätterna krävs följaktligen en omfattande resursanalys av tingsrätternas kapacitet för att ta emot och hantera övervakningsnämndernas ärenden och en utvärdering av kostnader för resurser. Det krävs också arbete för att utarbeta t.ex. mallar för enhetlig utformning av beslut och processer för att säkra rättssäkerhet och effektivitet över hela landet.

En nämndmyndighet med kansli på Kriminalvården

Att placera en nämndmyndighet på Kriminalvården som skulle hantera allt beslutsfattande som övervakningsnämnderna idag hanterar bevarar närheten till frivården, vilket skulle kunna ge bättre samordning samt snabbare och mer enhetliga beslut. En självständig myndighet med egen budget och förutsättningar för gemensam administration kan också skapa tydliga ramar för samarbetet med Kriminalvården och minska belastningen på frivården.

Det skulle dock kunna uppstå en otydlighet i vilket stöd Kriminalvården ska lämna till nämndmyndigheten. Även om stödet skulle regleras genom överenskommelser och ändringar i myndighetsinstruktionen skulle det kunna vara så att det uppstår gränsdragningsproblem mellan Kriminalvården och nämndmyndighetens verksamhet. Beroende på vilket stöd Kriminalvården ska lämna till nämndmyndigheten kan det uppstå otydlighet avseende exempelvis IT-struktur, personal och administrativa system. Om sådana ska finnas tillgängliga för nämndmyndigheten behöver också förutsättningar avseende sekretess, dataskydd m.m. utredas. Alternativet kan dessutom innebära att Kriminalvården i aktuella frågor behöver ha lokal förankring på samma sätt som idag.

Förslaget kräver omfattande utredning av hur organisationen och relationen mellan Kriminalvården och nämndmyndigheten ska fungera. Det behövs också en kartläggning av och förslag på eventuella lagstiftningsförändringar som krävs för att Kriminalvården ska kunna agera

vårdmyndighet åt nämndmyndigheten. För att alternativet ska vara möjligt krävs därutöver en genomgång av Kriminalvårdens lokaler och resurser för att bedöma om det är möjligt att ha ett kansli hos myndigheten.

Inrätta en enrådgivningsmyndighet

En fristående enrådgivningsmyndighet får egen budget, lokaler och personal, vilket innebär att den verksamhet som idag ligger på övervakningsnämnderna blir helt självständig från Kriminalvården. I Statskontorets rapport anges att en enrådgivningsmyndighet kommer att behöva flera lokala organisatoriska enheter med viss geografisk spridning för att kunna verka nära Kriminalvårdens verksamhet. Genom att ha lokala enheter nära frivården bevaras närheten till klienterna. Det underlättar samarbetet kring klienternas återanpassning. Genom att inrätta en enrådgivningsmyndighet med egna lokala beslutsorgan kan samordningen förbättras och administrationen effektiviseras. Eftersom övervakningsnämndernas administrativa uppgifter i nuläget ofta sköts av personal från Kriminalvården, kan nuvarande organisation innebära rollkonflikter och ineffektivitet. Genom att inrätta en enrådgivningsmyndighet med ett eget kansli kan administrationen skötas internt, vilket ger både en ökad självständighet och förbättrad förmåga att hantera ärenden. Detta skulle minska belastningen på Kriminalvårdens personal och ge bättre förutsättningar för myndigheten att fokusera på kärnuppdraget.

Genom att ge den nya myndigheten en egen budget kan resurser fördelas mer strukturerat och efter verksamhetens behov. Det skulle kunna bidra till kostnadseffektivitet och bättre resursutnyttjande, samtidigt som den administrativa bördan på Kriminalvården minskar. Eftersom övervakningsnämnderna idag är 24 fristående myndigheter kan det leda till variation i beslutsfattande och bedömningar mellan olika övervakningsnämnder. En centraliserad enrådgivningsmyndighet med tydliga lokala beslutsorgan, under en gemensam ledning, minskar risken för alltför olika tolkningar och bedömningar av likartade ärenden. Detta bidrar till ökad rättssäkerhet och en mer likvärdig bedömning oavsett var i landet en klient är föremål för övervakning. Gemensam administration bör också innebära effektiviseringar i fråga om bland annat IT-lösningar och diarieföring.

En ny myndighet kräver resurser för administration, lokaler och personal. Det krävs också utredning för att avgöra hur många lokala enheter som behövs för att arbetet ska vara effektivt. Det krävs vidare en budget- och resursanalys för att säkerställa att en ny myndighet kan etableras med tillräckliga resurser. Bedömningar måste också göras av hur lokala enheter kan samarbeta nära frivården för att säkerställa effektivitet.

Gemensamma utredningsåtgärder för alla förslag i rapporten

Kriminalvården vill framhålla att alla alternativ som presenteras i rapporten kräver gemensamma utredningsåtgärder. Likaså krävs resurser för att de ska kunna hanteras, vilket gör det angeläget att beräkna kostnader och eventuellt behov av extra finansiering. Det krävs också utveckling av administrativ plattform och IT-lösningar för nämndernas verksamhet. En gemensam administrativ plattform och IT-lösning saknas idag. I nuläget hanteras dokumentationen i

pappersarkiv och administration sker på olika sätt beroende på lokal enhet. En gemensam digital plattform skulle öka enhetlighet och effektivisera administrationen. Det krävs vidare en analys av geografisk tillgänglighet och klientnära arbete. Oavsett organisationsform är det också viktigt att behålla närheten till klienter och frivården. En fördjupad analys behövs för att också säkerställa att övervakningsnämndernas verksamhet fortsatt är tillgänglig för klienter i hela landet.

Organiseringen av övervakningsnämnderna bör underlätta ett avskaffande

Kriminalvården vidhåller, även med beaktande av de alternativa organisationsformer som framgår rapporten, uppfattningen att övervakningsnämnderna bör avskaffas. Vid en vidare utredning av något de förslag som följer av Statskontorets rapport bör därför en organisation som förenklar ett avskaffande av övervakningsnämnderna prioriteras.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Martin Holmgren efter föredragning av verksamhetsjuristen Ninni Bohman Olin. Överdirektören Peter Yngve, kanslidirektören Hanna Jarl och rättschefen Caroline Oredsson har varit med vid den slutliga handläggningen av ärendet.

Martin Holmgren